

Wróco k přirodže?

**Bóh Knjz wza čłowjeka
a staji jeho do zahrody Eden,
zo by ju wobdžěłať a wobarnowať.**

1. Mójzas 2,15

Na lětušim cyrkwiskim dnju slyšachmy oratorij „Podlěco“ wot Handrija Zejlerja a Korle Awgusta Kocora. Krasna hudźba, pochadzaca z romantiskeho dožiwjenja Ketličanskeho kantora, spožči Zejlerjowej poeziji hač do džensnišeho wulkotnu skutkownosć. Slyšach twórbu jako poselstwo, kak móže čłowjek ze stwórbu žiwy być. Wona je jemu templ swjaty, wot Boha stworjeny, zo by so wot njeje žiwit, ju wobdžěłať a wobarnowať.

Prěni džěl oratorija wobspěwa čichu nje-dželu, hdyž wšitcy wjesnjenjo do cyrkwe du: „Ptačkow hlós jich přewodža k rjeńšemu haleluja. Zwony z cyrkwe zaklinča: Džens je kemš a nježděla.“ W druhim džělu dže wo synowe žně. Zejler wužiwa wobraz wo mužu z kosu nic jenož jako poetiski wobraz za žně, ale tež za smjerc: „Kosa sy-či – što to rěka? Łučne stwjelca padaju. Pčola mjetel z łuki cěka, boji so tež před smjercu.“ Tola runje ze synowych žnjow wurośće nowe žiwjenje. Žnjencar namaka njewjestu a z nej do Božeho doma chwata. Wo tym so w třecim džělu spěwa. Zejler chwali sej wjesne žiwjenje, hdžež ptački darmo zaspěwaja, hdžež strowy powětr njeda hakle schorić a hdžež njeknježi hubjenstwo měščanskeje wostudy. Bóh sam zemju wobléka, ju, kotraž je „mać ta darniwa“.

Handrija Zejlerjowa doba hižo njeje. Čas serbskeho bura, kiž běše žiwy w přezjednosći ze stwórbu, je so pomynyl. Wědomostno-techniska rewolucija je ratarstwo změniła na intensiwnu produkciju rostlinow a mjasu. Technizacija a mechanizacija stej k temu wjedłoj, zo nadžěta jedyn ratar w Němskej džensa cyrobu za 144 wosobow. Za Zejlerjowy čas běchu to snadž tři wosoby, kotrychž ratar zežiwi.

Njemóžemy wězo woći před tym zarwěć, zo ma wšo swoju plačiznu. Hober-

skemu postupej we wunoškach steja wulke ekologiske škody napřečo. Woda so bóle a bóle zajědojći. Insekty woteměraja a po nimi tež ptački. Naše wsy su ekologisce wo wjele chudše hač města. Hdže su wostali škowrončki, pocpule a lastojčki? Hdže je wostała přezjednosć ze stwórbu, w kotrejž běše Zejler žiwy?

Francoski filozof Jean-Jacques Rousseau je před 250 lětami wudať hesło „Wróco k přirodže“. Postup čłowjestwa wjedže po jeho myslach do wulkich katastrofow, kaž wón to na přikladže wulkeho zemjerženja 1755 w Lissabonje rozkladže. Njebychu-li ludžo tajke wulke města docyła hakle twarili, njeby telko ludži wo žiwjenje přišlo. „W tej měrje, kaž su naše wědomosće a wumělstwa k dospołnosći postupili, su so naše duše skazyli.“

„Wróco k přirodže“ – móžemy to? So nawrócić do Zejlerjowego časa njebudže móžno. Swjate pismo nam praji, zo ma čłowjek prawo, zemju wobdžělať a so wot

njeje žiwit. Tola zdobom wone praji, zo ma čłowjek zemju wobarnowať, to rěka ju ški-tať, ju hladať a wobhladniwje z nej wobchadžeć. Što to konkretne za nas rěka, žada sej hłuboke rozmyslowanje a jasne rozsudy. Jako fararjej mi njepřisteji, podawať recepty za wustrowjenje stwórbu. Jednorych receptow njeje. Ja móžu sej předstajić, zo njebudže w přichodže hižo móžno, zo so tak tunjo zežiwimy, kaž so to nětko w Němskej stawa. Jědž budže so podrošić dyrbeć, jelizo njechamy ekologiske krizu pohłubšić abo živi być z tym, zo ničim stwórbu.

„Wróco k přirodže“ – to je zawěsće prawe hesło, hdyž je njezrozumimy jako prosty nawróť zańdženych časow. Mamy je wjele bóle zrozumić jako namoľwu, ze stwórbu živi być a so wo nju starać. Mamy Rousseauwa zrozumić w swětle Božeho słowa, zo dyrbimy přirodu wobdžělať a wobarnowať. Jenož zhromadnje ze stwórbu móže čłowjestwo přežiwić.

Jan Malink

Chór Serbskeho gymnazija, solisća a hudźbnicy Serbskeho ludoweho ansambla pod nawodom Friedemanna Böhme předstajichu na serbskim cyrkwiskim dnju w Budyskej Michalskej cyrkwi oratorij „Podlěco“ Zejlerja a Kocora.

Foto: Jürgen Maćij

Tučel w pisanych barbach

Lube džěci, zawěšće wjeseliće so hižo na wulke prózdny - šěsć tyźdenow bjezkónčneho swobodneho časa leža před wami. Snano pojedźeće ze staršimaj abo džedom a wowku do dowola. Někotři z was pojedźu snano do prózdninskeho lěhwa.

A što bychu prózdny bjez rjaneho ćopłego wjedra byli? Najradšo wšak bychmy chcyli, zo cyły čas slóncu swěći, zo móhli so cyły džen kupać. Haj, slóncu je rjane. Slóncu trjebamy wšitycy, zo bychmy so derje čuli. A tola slóncu same njedosa. To pytnjemy na dołhich horcnych dnjach. Potom slóncu smali, pytamy za chłódkom, zo njeby nas slóncu spaliło, a nosymy kany połne wody do zahrody, zo bychmy rostliny krjepili, wšako bychu hewak wuschnyli. Potom čakamy žadosćiwyje na deščik, kotryž by nam a přirodže wodychnyć dał.

Wosebje wulke wšak je wjeselo, hdyž při deščiku slóncu swěći, potom mjenujcy na-

stanje pisana tučel.

Tajku krasnu tučel móžeće na slóncnych dnjach cyle lochko sami nastać dać. Trjebaće za to jenož wodowy honač a hadžicu. Stupće so tak, zo maće slóncu w chribjeće a potom wotwjerťće wodu. Džerźće hadžicu tak, zo woda w drobných kapkach wysoko do njebja pryska. Z trochu zbožom nastanje tak rjana tučel we wšitkich pisanych barbach. Wosebje derje radži so to, hdyž slóncu trochu niže steji.

Či mjez wami, kotriž so w bibliji derje wuznaja, wědža wězo hnydom w kotrej bibliskej stawiznje tučel wosebje wažna je. Prawje, je to w stawiznje wo Noachu, kotruž namakaće w 1. knize Móžasa.

Rjane wulke prózdny z ćopłym slóncu za kupanje a deščikom za wochłódnjenje přeje wam

Janina Krygarjowa

Tučel nad archu, w kotrejž běchu so Noach a jeho swójba ze zwěrjatami za čas lijeńcy wuchowali

Rys.:
Paula
Jordan

Tři awtorki, jedne džěło

Měrki Mětoweje. W rječazowej basni z 39 štučkami nawjazuje každa z nowej štučku na předchadźacu, kotruž je druha basnica pisala. Takle pućuja kaž podłu rječaza po Łužicy. Zhromadny puć wjedže je wot Budyšina a Čornoboha po dalokej holi hač

„Znaki pominaki kopolaki“ je titul noweje knihi, kiž nastaje jako rezultat njewšedneho zhromadneho džěła třoch serbskich awtorkow Měřany Cušcyneje, Róže Domašcyneje a

do Blótow a zaso wróćo. Přeborkana krajinna, cuzy a domjacy, serbska řeč, wothłós džěćatstwa – hluboko sahace přeměnenja steja w srjedźišću jich rozmyslowanjow. Čornoběta fota Jürgena Maćija wudospólnjeja teksty. Wón je z kameru po puću był a wokomiki zapopadnył, kiž myslje a začuća rječazoweje basnje na wumělske wašnje dale pletu a swójsku stawiznu powědaja. Z tutym jónkrótnym wudaćom štyrjoch wumělcow dóstanje čitar knihu wo njewšednym poetiskim pućowanju do ruki.

LND

Měřana Cušcyneje, Róža Domašcyneje, Měrka Mětowa: znaki pominaki kopolaki, fota: Jürgen Maćij, 56 stron, kruta wjazba, ISBN 978-3-7420-2567-8, 9,90 €

Słyńco wšej pšawdosci

Słyńco wšej pšawdosci, swěš do našej casnosći, pšiz do swójej cerkwy, k nam, ab wšen swět to wizeł sam. Zmil, Kněžo, se.

Wóžyw pšoste kšesćarstwo, kenž se myslje: „Wěšte wšo!“; aby tebe słyšalo, twójo słowo žaržalo.

Zmil, Kněžo, se.

Glej na tužne želenja, chto je gójs wše zamaga? Zwjež nas, pastyr pokorny, do milneje gromady.

Zmil, Kněžo, se.

Wócyń žurja ludow wšych, pokaž gluku, pokaž grěch, rozšyr swójo kralejstwo, šamna noc daš swěta jo. Zmil, Kněžo, se.

Pósłam daruj skobodnosć, nažej, lubosć, wěry dosć. Daj, až plody narostu, žož ze lždami seli su. Zmil, Kněžo, se.

Kšasnosć swóju wózwajaj, nam ju něnto wizeš daj. Ze słabymi móćami twarmy pokoj na zemi. Zmil, Kněžo, se.

Kristus naš, ow zjadnoš nas, kaž sy z Wóšcom něnto zas. Daj nam wostaš pši tebe, žinsa ak we nimjerstwje. Zmil, Kněžo, se.

Cesć, móc, sława buži ši, nejhušemu w kšasnosći. Wón, kenž tšojosć w jadnom jo, nas we sebye zbužijo. Zmil, Kněžo, se.

słowa: Christian David 1741 a dalšnje;
EG 263

głos: Česka 1467; Nürnberg 1556; EG 262
pšestajila do dolnoserbiskeje řecy:
Christiana Piniekowa, 2019

pó górnoserbskem pšestajenju Bena Budarja (štucki 1–7), 2000, w: Spěwarske za ewangeliskich Serbow, Budyšin 2010, cysło 182

Skrućenje we wěrje a pozbudženje za rěč

We Wulkich Ždžarach so 13. serbski domizniski dzeń Wojerowskich kónčin wotměł

Katrin Schuster ze Židžinoho móže so hišće derje na přěni Serbski domizniski dzeń Wojerowskich kónčin dopomnić. „To bě 2007 a bě njezapomnite dožiwjenje. Z kremserom smy wot Wojerec do Horow jěli. Domizniski dzeń bě zdobom tež Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń. Wot teho časa wobdžělam so nimale kóžde lěto“, praji wona 23. junija na lětušim 13. domizniskim dnju we Wulkich Ždžarach. Z mandželskim Uwe a dalšimi křesćanami we Wojerowskej serbskej drasće spěwaše a modleše so wona w cyrkwi. „Lubosc wumóži swět“, přědowaše superintendent Jan Malink na dwurěčnych kemšach, při čimž skedźbni tež na serbsku baju „Krabat“. „Tak kaž w baji lubosc maćerje Krabata wumóži, tak wumóži nas lubosc Chrystusa.“ Židžinjanski chór pod nawodom Kerstin Lieder kemše wobrubu.

Z Wulkich Ždžarow, Wojerec, Ćiska, Horow a dalšich wsow běchu wobdžělnicy přijěli. Rakečanscy dujerjo čahnychu z nimi po kemšach wot cyrkwy přez wjes do hosćenca „K winowej kići“. Tam sej po wobjedže zaspěwachu a zarejowachu.

„Wot spočatka sem sym na kóždym domizniskim dnju“, praji Ute Zschieschang z Horow. „Domizniski dzeń posylnja mje we wěrje. Wón skrući hordosc na serbsku drastu. Hačrunjež sama njejsym Serbowka, čuju so hluboka zwjazana ze Serbami.“ Doma w Horach ma Ute Zschieschang z mandželskim Bertholdom mały burski muzej. W nim zběraja něhdy trěbne nástroje a dokumentuja džěta kaž wobdžětanje lena, zhotowjenje butry, pječenje chléba a płokanje drasty.

Wjesola rejka před hosćencom słuša k domizniskemu dnjej. Foće: Andreas Kirschke

Serbski superintendent Jan Malink z Budyšina, generalna superintendentka Theresa Rinecker ze Zhorjelca a predikant Manfred Hermaš z Rowneho (wotprawa) nawjeduja čah wobdžělnikow domizniskeho dnja z cyrkwy po wsy.

„Za mnje woznamjenja domizniski dzeń přědewšěm zhromadnosć a towaršliwosć“, měni Wolfgang Finger z Ćiska. „To započnje so z nutrnosću a modlitwu na kemšach, pokročuje ze spěwanjom a rejowanjom a zakónči so ze žohnowanjom a pušćenjom powětrowych balonow w serbskich barbach. To je rjana, wulkotna wěc.“ Z mandželskej Hannelore, kotraž ma serbske korjenje, je wot započatka w lěće 1997 člon Ćiskowskeje serbskeje rejwanskeje skupiny. Prawidłownje wobdžělitaj so na domizniskim dnju.

Serbski domizniski dzeń je džěco Serbskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja lěta 2007 we Wojerecach. Na jeho zrodženju ma podžěl Joachim Nagel, kiž bě wot 1992 do 2012 farar Janskeje wosady. Nagel je serbsce wuknył a rěč na kemšach a wosadnych popołdnjach tež nałožował. Wot 2012 bydli z mandželskej w Pólskej. Rady je sej na domizniski dzeń do Wulkich Ždžar dojeł.

„Z konfirmandami sym we Wulkoždžarowskej cyrkwi poklad pytał. Namakachmy jón horjeka na wěži“, powědaše Dietmar Neß, wot 1993 do 2001 farar we Wulkich Ždžarach. „Tri wot štyrjoch zwonow maja serbske napisma: wěra, nadźija, lubosc. Hdyž slyšiš tute zwony, je to wulkotny trojzownyk. 1947 wosada tute zwony dósta. Hač do 1930ych lět běchu hlowne kemše serbske, po Druhej swětowej wójnje pak wotměchu so wone jenož hišće raz wob měsac. Serbska rěč we wsy so pozhubi. Po smjerći fararja dr. Kurta Zyguša nje-

mějachmy žane serbske kemše wjac we wosadze.“

Na fararja Zyguša spomni sup. Malink na popołdnu domizniskeho dnja. Kurt Zyguš bě wot 1933 do 1968 farar we Wulkich Ždžarach. „Wón bě Serbam Serb a Němcam Němc. Tež wědomostnje je wón džětał“, wuzběhny Malink. „Wón bě sprawny a nadobny zastupjer serbskich zajimow.“

Domizniski dzeń dopominaše na serbske stawizny Wulkich Ždžar. Z małym programom zwjeselichu přitomnych džěci pěstowarnje „Kraj kuboćikow“, kotraž je w nošerstwje CSB. Witanske słowa porěčachu Theresa Rinecker, wot oktobra 2018 generalna superintendentka w Zhorjelcu, Marcel Braumann, župan Domowinskeje župy „Handrij Zejler“ Wojerecy, a Wolfgang Kraus, wjelelětny předstajer Krabata.

Pozdžišo spěwaše na nowym Krabatowym wudworje měšany chór z Wulkich Ždžar. Z informaciskim stejišćom předstaji so spěchowanske towarstwo Doma Zejlerja a Smolerja we Łazu, kiž skedźbni mjez druhim tež na bywšeho wosadneho fararja a zmužiteho sobustawa Wuznawarskeje cyrkwy Jurja Malinka (1893–1942).

Po zhromadnej modlitwje na kóncu domizniskeho dnja stupachu módre, čerwjene a běle powětrowe balonki do njebja. „Runje domizniski dzeń džěwa na hajeńe a zachowanje serbskeje rěče a skrući zwjazanosć ze serbskej drastu“, mjenještaj Katrin a Uwe Schuster ze Židžinoho. „Tradiciju domizniskeho dnja mamy dale wjesć.“ **Andreas Kirschke**

Wjeselće so!

15. a 16. junija w Budyšinje 73. serbski ewangelski cyrkwinski džen swjecili

Na 70 serbskich a němskich wobdźelnikow zeńdže so sobotu popołdnu k zahajenju 73. serbskeho ewangelskeho cyrkwiskeho dnja. W swojim witanju Serbski superintendent Jan Malink na to spomni, zo je to za jeho zastojnski čas jako farar hižo štwórty króc, zo so Serbja tu zeńdu: 1983 poswjećić so pomnik před cyrkwu, 2002 wotkry so wobnowjena serbska napisowa tafla na farje, 2010 předstajichu so nowe spěwarske a 2019 swjecimy 400lětny jubilej Michalskeje wosady.

Na přeprošenje Serbow bě sakskej krajny biskop dr. Carsten Rentzing na sobotniše popołdne přijěł. Zahajensku nutrnost zložić wón na hesło dnja 1 Tim 2,4: „Bóh, naš Zbóžnik, chce, zo by so wšitkim ludźom pomhało a zo bychu k spóznaću prawdy přišli.“ Wuchadźeje z načasnych problemow wón na to pokaza, zo su wšitcy ludźo a wšón swět w nuzy. Hojenje je čłowjekej trěbne na čěle, duchu a duši. To pak móže so jenož stać, hdyž přez swjaty Duch Božu wolu spóznamy. Za přeprošenje na cyrkwinski džen so dźakuju biskop wuzběhny, zo je wón na zakładze serbskeho cyrkwiskeho zakonja zdobom „škitny patron ewangelskich Serbow w sakskej krajnej cyrkwi“. Michalski wosadny farar Andreas Höhne zhromadženych postrowi. Při tym spomni, zo bě jako dźěćo we Łutyjecach pola Hodźija hišće trochu němsko-serbskeje dwurěčnosće dožiwił.

Zahajenju w cyrkwi přizamkny so zhromadna swačina w swjedženskim stanje na farskej zahrodze, hdžež běchu pilni pomocnicy z Michalskeje wosady kofej a tykanc přihotowali. Skupina Podka z Drježdźan k temu lóštne štučki zapiska. Po tym podachu so dźěći z Florianom Kaulfürstom z Budyšina na rallye po wokolnych hrajkanišćach a dorosćeni do cyrkwe na přednošk biskopa.

Sakskej biskop dr. Carsten Rentzing přednošawaše w Michalskej cyrkwi.

Přednošk biskopa

„Lud a domizna w swětle biblije“ bě tema přednoška biskopa. Na zaprijeci „lud“ a „domizna“ so w dzensnišej towaršnosći jara rozdźelnje zhladuje, štož wjedže hustodosć k njedorozumjenjam. Mjez Němcami stej wobě słowje na zakładze nazhojenjow w nacionalsocialistiskim času problematiskej. Hinaši wid pak maja mjeńšiny, hdžež stej „lud“ a „domizna“ runjewon nutne trěbne za wutworjenje swojskej identity a za přežiwnjenje naroda. K wobemaj zaprijecomaj poda biskop nastorki ze Stareho a Noweho zakonja.

„Lud“ ma swoje korjenje we wótcach čłowjestwa, kiž steja w Starym zakonju na spočatku wšelakich rěčow a narodow. Wo sebjepozněnjenu čłowjeka z fatalnymi scěhami swědči twar wěže w Babelu. Bóh sam je sej skónčnje židowski lud za swój wuzwolil – a to nic, dokelž bě tón něšto wosebite, ale runje dokelž bě tak mały, njehladny a zacpěty. Nowy zakon namo-

wja křesćanow, hić do wšeho swěta a wučić ludy dobre poselstwo. Swjatki swědča wo zhromadnosći a jednoće cyrkwe njehladajo na wšelake rěče a kultury.

Za „domiznu“, za swojim slubjenym krajom, so hižo Israelića w Starym zakonju žedzachu. Tež dzensniši čłowjek trjeba tajke městno, w kotrymž so swobodny a derje čuje, hdžež ma swój schow, do kotrehož móže so ze wšedneho njeměra swěta wrócić. Za swoju „domiznu“ ma pak čłowjek tež zamołwitosć přewzać. W Nowym zakonju so zaprijěće rozšěri. Tu njeje z „domiznu“ hižo konkretne městno na zemi mjenjene, ale slubjeny kraj we wěčnosti.

Wot biskopa podate nastorki wobdźelnicy po tym w šes skupinach, třoch serbskich a třoch němskich, diskutowachu. Rěčnik kóždje skupiny naposledk hłowny wobsah mjenjow w forumje přednjese. Wobkrući so, zo mējachu serbske skupiny pozitiwne nastajenje k „ludem“ a „domiznje“, mjeztym zo bě stejšćo němskich wobdźelnikow skerje problematiske. Za mnohich Serbow słušatej wěra a narodnosć hromadže a njehodźitej so dźělić. Z němskeje skupiny bě samo słyšeć, zo Serbam jich pozitiwny wid na „lud“ a „domiznu“ zawidža. Zhromadnje pak wšitcy wuzběhnychu, zo je trjeba zamołwitosć přewzać a zo přesahuje wěra wšě hranicy mjez wšelakimi ludami, rěčemi a kulturami.

„Kirche – Sprache – Nation“, k temje dnja so hodźacu knihu Friedricha Pollacka, přepoda Serbski superintendent biskopej jako dźakny dar. Ze zhromadnym Wótčenašom, kiž so kóždy w swojej maćeršćinje modleše, a ze žohnowanjom biskopa so zajimawe popołdne skónči. Mnozy wobdźelnicy sej chwalachu, zo bě so cyrkwinski džen z naročnej načasnej temu zaběrať a ju z křesćansko-intelektualneho wida reflektowať. Zo běchu němcy wobdźelnicy pódlu, bě wobsahowe wobohaćenje, zdobom pak tež wuraz zeslabjeneho ewangelskeho Serbstwa. **T.M.**

Rallye po hrajkanišćach

Tak dołho kaž słušachu dorosćeni w cyrkwi na přednošk biskopa dr. Rentzinga, mējachu młódsi móžnosć so na dźěćacym programje wobdźělić. Jednaše so wo rallye přez město, kotruž bě Florian Kaulfürst přihotowať. Na wšelakorych hrajkanišćach w Budyšinje dyrbjachu dźěći wosebite nadowki spjelnić.

Přenja stacija běše hrajkanišćo při Michalskej cyrkwi. Tu móžachu dźěći z krydu molować abo papjerjane čolmiki paslić. Na kóncu dósta kóždy kołk. Tute kołki dyrbjachu so na wotpowědnych stacijach hromadzić, zo bychu dźěći na kóncu ⇒

Wot biskopa podate nastorki diskutowachu wobdźelnicy w skupinach, kaž tu w sakristiji Michalskeje cyrkwe.

Džěci podachu so z Florianom Kaulfürstom na rallye po wokolnych hrajkanišćach.

Wot džěci namolowany wobraz na tafli při Serbskim kěrchowje

Foto: Jan Malink

⇒ rallye překwapjenku dóstać móhli.

Dale džěše potom k Sprjewi, hdžež džěci swoje paslene papjerjane čotniki do wody pušćichu. To běše za wšěch wulke wjeselo. Přichodna stacija bě hrajkanišćo při wjerinej chěžce, hdžež hrajkachu džěci zhromadnje hru „Woheń, woda, pěsk“. Jako so hra přez krótki dešćik přetorhny, schowachu so wšitycy w chěžce hrajkanišća, tak zo nchtó njezmokny. Po dešču wjedžeše puć dale přez stare město k poslednej staciji. Na hrajkanišću při Rězniskej hasy móžachu džěci tehorunja z krydu molować a sej w pěsku hrajkac.

Na kóncu rallye po Budyskich hrajkanišćach dósta kóždy mału překwapjenku. Mjez druhim běše to hwižk, z kotrymž móžachu ptače fifolenje napodobnić. Z nim mějachu džěci tež njedzeli hišće wjele wjesela.

Po tym wróćichu so wšitycy k Michalskej, hdžež starši hižo čakachu a džěci wo swojim rjanym dožiwjenju powědachu.

Tereza Krygarjec

Zhromadnosť na zahrodźe

Sobotniši wječor wuklinča ze swjedženjom na farskej zahrodźe. Při dobrej wječeri

Skupina Podka z Drježdźan zawjeseli wopytowarjow sobotu popoždnu a wječor na Michalskej farskej zahrodźe.

a rjanym lětnim wjedrje dorosćeni w stanje bjesadowachu a džěci po zahrodźe, naměsće a bliskim hrajkanišću hanjachu. Skupina Podka wšěch ze swojej hudźbu zawjeseli a někotři sej k temu samo zarejowachu.

Njedźelniše kemše

Na swjedžensku Božu službu so njedzeli wjac hač sto kemšerjow, mjez nimi tež katolscy Serbja, zhromadzi. Nawjedowani wot křižnošerjow Frida a Filipa Malinjec z Rakec začahnyštaj duchownaj Jadwiga Malinkowa ze Slepoho a Jan Malink z Budyšina kaž tež lektoraj Manfred Hermaš z Rownoho a dr. Hartmut Leipner z Choćebuza.

Liturgiju spěwaše sup. Malink, kotryž zdobom kemšerjow w cyrkwi a słucharjow serbskeho rozhłosa witaše. Čitanja mějšťaj lektoraj, M. Hermaš w hornjo- a H. Leipner w delnjoserbskej rěči. Po tym podachu so džěci hromadže z Měrćinom Bačarjom na faru, hdžež swoje kemše swjećachu. Wo hesle cyrkwińskeho dnja „Wjeselće so!“ předowaše fararka Malinkowa. Na přeće wjacorych słucharjow předowanje w tutym čisle wozjewimy (hlej stronje 6 a 7).

Duchownaj a lektoraj přednjesechu

zhromadnje próstwy a wudžělichu po tym Bože wotkazanje. Jako jara jimace mnozy začuwachu, zo hromadže z ewangelskimi tež wjacori katolscy Serbja k Božemu blidu přistupichu. „Wo tym smy něhdy w swojich młodych lětach sonili“, katolski kemšer mjenješe a ewangelski wuzna ze sylzami we woćomaj, zo je „hluboko hnuty“. ⇒

Próstwy přednjesechu (wotléwa) sup. Jan Malink z Budyšina, dr. Hartmut Leipner z Choćebuza, fararka Jadwiga Malinkowa ze Slepoho a Manfred Hermaš z Rownoho

Njedźelniše kemše w Michalskej cyrkwi

Fota: Jürgen Maćij

⇒ Na wuběrne wašnje chór Budyšin pod nawodom Michała Jancy z wjacorymi duchownymi spěwami a kěrlušemi kemše wobrubu a z tym jich swjedženski raz wuzběhny. Spěwarki běchu w serbskej drasće Budyskeho kraja a z tym tež wonkownje na ewangelsku tradiciju nawjazachu. Na piščelach hraješe Michałska kantorka Yuko Ikeda.

Po kemšach witaše předsyda Serbskeho ewangelskeho towarstwa Mato Krygař wobdźělnikow z Božeho słowa. Pastrow Domowiny posrědkowaše předsyda Dawid Statnik, pokazujo na to, zo je Bože słowo w maćerščinje drohotne kubło. Předsyda Towarstwa Cyrila a Metoda Jurij Špitank zwurazni, zo trjebamy tež džensa w ewangelskich kaž katolskich Serbach ludźi, kiž woporliwje za wěru a narod skutkuja.

Připoldniša přestawka

Na zhromadny wobjed běchu wobdźělnicy do swjedženskeho stana při farje prošení. Zbliska a zдалoka so znači witachu a so cyle po hesle cyrkwinskeho dnja nad swojej zhromadnosću wjeselachu. Z Delnjeje Łu-

Fabian Kaulfürst přewodžeše na akordeonje spěwanje w připoldnišej přestawce.

žicy běchu sej wjacori sem doješli, mjez nimi jenička wobdźělnica cyrkwinskeho dnja w narodnej drasće. Nažel bě mało wosadnych z Wojerowskich a Slepjanskich stron přijěło.

Po zwučenjej tradiciji sej wšitcy w připoldnišej přestawce zhromadnje serbske ludowe spěwy zanjesechu, kiž Fabian

Kaulfürst na swojim akordeonje přewodžeše. W krótkich přinoškach mjez spěwami zhonichu zhromadzeni wšelake zajimawostki ze stawiznow a přítomnosće Michałskeje cyrkwy a jeje lětušeje jubilejnej wosady. So wě zo so při tym wosebje na serbske wěcy a wosoby spomni, kaž taflu na farje a pomnik před cyrkwu, Pjehowu ⇒

Předowanje na Serbskim ewangelskim cyrkwiskim dnju w Budyšinje

Hnada našeho Knjeza Jezusa Chrysta a lubosć Boha a zhromadnosć Swjateho Ducha budź z wami wšemi!

Luba serbska wosada!

I. Wosebita zhromadnosć

Wjeselće so!

Džensa swjećimy 73. serbski ewangelski cyrkwinski dzeń. Zbliska a zдалoka smy přijěli, zo bychmy Boha w našej rjanej serbsčinje chwalili, Bože wotkazanje swjećili, so zetkawali, zhromadnje pojedli a sej zaspěwali.

Wjeselće so!

Přetož džensniša zhromadnosć je jónkrótna. Hdže hewak zetkawaja so Serbowki a Serbja z Budyšina a Choćebuza, z Bukečanskeje a Slepjanskeje wosady, z Hodzijskich a Budestečanskich kónčin, z Rakečanskeje, Njeswačanskeje a Łazowskeje wosady, z Wojerowskich stron kaž tež z dalších městnow zwonka Łužicy? Hdy hewak mamy tajku serbsku zhromadnosć našich ewangelskich kónčinow? Hdy hewak směmy z telko druhimi ryzy serbske ewangelske kemše swjećić?

Hosćicelka našeho lětušeho serbskeho cyrkwinskeho dnja je Michałska wosada, kiž woswjećí lětsa swoje 400lětno wobstaće. W septembur 1619 su Pětra Brojera jako fararja zapokazali a runje swjatki 1620 swjećachu přenje serbske Bože wotkazanje w tutym Božim domje. Bě to tehdy 7. junija. 399 lět a džewjeć dnjow pozdžišo budžemy tež my džensa tu při Božim blidže stać a chłěb a wino

mjezsobu džělic. Hač su sej Serbja 17. lětska předstajić móhli, zo so 400 lět pozdžišo w jich serbskej cyrkwi Serbja z cyłje Łužicy a zwonka njeje zhromadža a serbsce Bože wotkazanje swjećá kaž tehdy woni?

Wjeselće so!

Přetož móčne su naše korjenje. Z nich wurośće tež naša džensniša zhromadnosć. Što pak našu zhromadnosć wučinja? Serbstwo? Naše ewangelske korjenje? Wěra powšitkownje? Kultura a tradicije?

II. Křesćanska zhromadnosć

Woprašmy so tola profija za křesćansku zhromadnosć, japoštoła Pawoła wosobinse! Wón pisa na wosadu w Korinće scěho-

Fararka Jadwiga Malinkowa při předowanju

wace linki: „Wjeselće so, budźće dokonjani, napominajće so, budźće jenakeje mysle, džeržće měř! A Bóh lubosće a měra budže z wami. Postrowće so mjez sobu ze swjatym wokošenjom. Wšitcy swjećí was strowja. Hnada našeho Knjeza Jezusa Chrysta a Boža lubosć a zhromadnosć swjateho Ducha budź z wami wšemi!“ (2. list na Korintiskich 13,11-13)

Nó, tak je tola wšitko jasne: Hdyž so po Pawołowych słowach mamy a wšitcy jenakeje mysle smy, to budžetej Boža lubosć a Boži měř wšón z nami. Tak wěmy, kak a što našu zhromadnosć wučinja.

Tola cyle tak jednorje to njeje. Předčitała sym wam kónč listu. Tola poprawom je 2. list na Korintiskich poťny rozestajenjow, swarow a polemiki. Młoda wosada w Korinće w džensnišej Turkowskej je wokoło lěta 55 po Chrystusu rozpačena: Štó ma što rjec? Koho mamy scěhować? Što přinjese nam přichod? Rozestajenjow dla a hladajo na njewěsty přichod nadběhujaja wšelacy tež japoštoła Pawoła: „Přetož jeho listy, rjeknu někotři, su čežke a sylne, ale wohladanje jeho čěta je slabe a jeho rěč je kničomna.“ (2. Kor 10,10)

Japoštoł Pawoł so přećiwo tutym wumjetowanjam zakituje, znaprěčiwi, što je wšitko wustać dyrbať, prosy wo dowěru a runočasnje hrozy wosadze, „zo my njebychmy złudani byli wot sata-na“. (2. Kor 2,11)

Wšo druge potajkim hač łahodne a harmoniske časy w Korinće. „To tla jo ⇒

⇒ knihownju a zwony z dwurěčnym napisom, Lubku liliju a Handrija Zejlerja. *T.M.*

Předstajenje oratorija

Što drje so k zakónčenju serbskeho cyrkwinskeho dnja w Budysej Michalskej lěpje hodži, hač předstajenje oratorija Korle Awgusta Kocora a Handrija Zejlerja. Wšako bě w Stonej Boršci rodzeny Zejler syn wosady. W hač na poslednje městno poňnje wobsadźenej cyrkwi dožiwichu wobdźělnicy cyrkwinskeho dnja a dalši hosćo, kotřiž běchu na předstajenje oratorija „Podlěćo“ přichwatali, hódne zakónčne cyrkwinskeho dnja. Zhromadnje z orchestrom SLA předstajaj oratorij 1. serbska kulturna brigada pod nawodom cyrkwin-skohudźbneho direktora Friedemanna Böhme. Běše wjeselo na jasne a čiste hłosy gymnazistow sluchać, kotraž zhromadnje ze z Budyšina pochadźacej a nětko blisko Mišnja bydłacej sopranistku Rommy Petrick, basom Johannesom Hochreinem z Drježdźan, altistku Miru Walerych-Szary a tenorom Mikołajom Walerychom z SLA w jara dobrej kwalificacej pođrahodźinski hudźbny kruch předstajichu a publikum

Zbožowni spěwarjo a hudźbnicy po poradźenym předstajenju „Podlěćo“

zahorichu. Tak njezadžiwa, zo superintendent Malink w swojich dźaknych słowach předstajenje oratorija jako wjeršk dnja, měsaca a cyłego lěta hódnoćeše. Zo to wjetšina publikuma runje tak začuwaše, wo tym swědči dolhotrajacy a sej přidawk wuzadacy sylny přiklesk runje tak kaž wumělcam zanjese „Sława“. Melodije

runje dožiwjeneho poradźeneho hudźbneho popołdnja přewodźachu publikum do njezdělnišeho wječora a teho abo tamneho zawěsće tež do noweho tydženja. Gymnazistow pak rozžohnowašej přiklesk a „Sława“ na zastuženu chórowu wuprawu do Litawskeje.

Janina Krygarjowa

⇒ schromota“, bychu naši Slepjenjo rjekli, tajke rozestajenja a mjerzanja. Ně pak!

Cuze wšak nam Serbam rozestajenja njejsu: Sydła serbskich institucijow – tu abo tam? Štó ma što rjec – či přeco samni abo či druzi sejmni? Štó smě za bu-lom honić – či wubrani abo či koparjo? A docyta – što budže z našimi šulemi, z kubłanjom a ze serbsčinu? Łakaja hłódne wjelki – abo wočakujemy mócnje zliwki?

Runje jako ewangelscy Serbja mamy hišće dalše prašenja: Čehodla so na naše ewangelske kónčiny husto hdy pozabudže – w medijach, w kubłanju abo nastupajo wažne rozsudy? Čehodla mamy so přeco zaso wusprawnjeć abo někomu rozkłašć, zo su tež naše kónčiny „serbske“?

Tola nic jenož druhim Serbam napřečo je to husto hdy sprócnjawa robotu. Kak zblížimy našim cyrkwiskim wyšnosćam abo němskim bratram a sotram w našich domjacych wosadach něšto wo serbskich korjenjach a wo lubosći k serbsčinje?

Štó připóznaje njesprócnjawa a bohate džěto wokoło serbskich Bjesadow, Serbskeho busa, našich kemšow a namšow, wosadnych popołdnjow, publikacijow, swójbných pućowanjow atd.?

„Wjeselće so, budźće dokonjani, napominajće so, budźće jenakeje mysle, dźeržće měr!“

Japoštoł Pawoł pisa wosadnym, kak sej poradźenu zhromadnosć předstajaj:

To přenje a najwažniše: Při wšěch rozestajenjach a sprócnjowych diskusijach: Njeskoržće. Njedajće sej wašu zhromadnosć skazyć. Wjeselće so! Radosć a wje-

selo wobohaćitej naše žiwjenje.

Zduha: Hdys a hdys mamy so napominać. To pomha swójskemu rozestajenju a dopomina nas na to, hdže runje stejimy w žiwjenju, z wosadu abo tež jako serbski lud.

A střeća: Při wšěm mamy jenakeje mysle być. To njerěka, zo mamy jedneho měnjenja być. Jenaka mysl – to rěka za Pawoła: kruće zakótwjeni być we wěrje.

III. Płody zhromadnosće

„A što ja za to dóstanu?“ Tak by so te abo tamne mjeńše abo wjetše džěćo snano woprašalo. Haj, što mam wot wšěch tych prócowanjow wokoło serbskeje, wokoło křesćanskeje zhromadnosće?

„A Bóh lubosće a měra budže z wami. Postrowće so mjez sobu ze swjatym wokošenjom. Wšitcy swjeći was strowja.“ (2. Kor 13,12)

Lubosć, měr, wokošenja a postrowy – to tla něšto je! A tu wšak dyrby hišće přidać: Njesteji tam poprawom „swjate wokošenje“, ale „swjate hubki“. Haj, tak so přeni křesćenjo postrowichu: hubku nalěwo, hubku naprawo. Štóž bě hižo raz w južnych krajach kaž w Italskej abo Španiskej, wě, wo čím ja rěču.

A tež to z postrowami wšak jako Serbowki a Serbja derje znajemy: „Postrow jeho!“ Abo: „Měj so a lube postrowy tym twójim.“ Kóždy znaje kóždeho. A hdyž tola někoho zetkaš, kotrehož snano njeznaješ, potom pak znajmjeńša někajku ćetu abo kuzinu abo prawowku, swaka abo kolegu znaješ.

A tak Boža lubosć a Boži měr hižo z jednoreho přečelneho postrowa wuroscětej. Nic mjerzanja a rozestajenja maja posled-

nje słowo – ně, žohnowanja a dobre přeća:

„Hnada našeho Knjeza Jezusa Chrysta a Boža lubosć a zhromadnosć Swjateho Ducha budž z wami wšěmi!“ (2. Kor 13,13)

A tak spóznaju w našich bohatych serbskich ewangelskich stawiznach:

1. Hnadu: Zo je nas Bóh hač do džensnišeho wobarnował. Zo směmy 400 lět po založenju serbskeje ewangelskeje wosady tu w Budyšinje serbske kemše z Božim wotkazanjom w Michalskej cyrkwi swjećić.

2. Lubosć: Zo su so přeco zaso žony a mužojo zahorić dali za serbstwo a za křesćanstwo kaž Amalija Bróskowa, Handrij Zejler, Jan Arnošt Smoler, Mila Imišowa, Jan Radyserb-Wjela a mnozy druzi. Wšitcy maja jako ewangelscy křesćenjo swoje korjenje w Michalskej wosadze a su ze swojej lubosću wuprudžili do cyłego serbstwa hač do džensnišeho.

3. Zhromadnosć: Ju dari Swjaty Duch sam. Njemóžemy sej ju wunuzować. Ale potom, hdyž zaklinča zynki hercow, kaž wčera na farskej zahrodze abo džensa, hdyž zaslyšimy spěwy chóra Budyšin abo popołdnju oratorij Kocora a Zejlerja, potom njech naše wutroby wyskaja a so dopominaja, zo je naša zhromadnosć jónkrótna, zo je hłuboko zakótwjena we wěrje a w serbstwje a zo japoštoł Pawoł tež nam přiwoła: Wjeselće so!

A měr Boži, kiž je wyši a rjeńši dyžli wšitkón rozum, zachowaj naše wutroby a mysle w Chrystusku Jezusu. Hamjeń.

*Jadwiga Malinkowa,
fararka w Slepom*

Spěchowanske towarstwo w nocy zaso pódla bylo

Swjatkownu njedzelu prošachu w Choćebuzu a wokolinje zaso w mnohich Božich domach na 17. noc wotewrjenych cyrkwjow. Delnjoserbske Spěchowanske towarstwo za serbsku rěč w cyrkwi z.t. so na njej hižo wjacore lěta wobdžěluje a přepry tónkróć jako hósć katolskeje wosady do Chrystusoweje cyrkwy na Dróze młodžiny. Je to najstarša katolska cyrkej w Choćebuzu, kotruž založichu po reformaciji. Nutřka pak je modernje wuhotowana.

Marion Kwicojc z Lipsčanskej skupinu Kupazukow wuhotowa program na nocy wotewrjenych cyrkwjow w Choćebuzu.

Hartmut Schirmer jako zastupjer wosady a předsyda spěchowanskeho towarstwa dr. Hartmut Leipner witaštaj wospjet němsce a serbsce derje wopytane koncertantne předstajenja serbskeje skupiny Kupazukow z Lipska. Tute so w běhu wječora wospjetowachu a stajnje nowych hósć přiwabjachu. Marion Kwicojc, rodžena z Bórkowow w Blótach, spěwaše a hraješe k tomu gitaru, lutu, harfu a wšelake družiny pišćalkow. Jeje hudźbnej towaršaj Ambrosius (husle a keyboard) a Andreas Brinsa (bubony a percussion) přewodžeštaj ju z čućiwošću na swojich hudźbnych nástrojach. Serbske, staroněmske, židowske, ruske, šotiske a jendźelske pěsnje zaklinčachu, mytowane wot přikleska zajimowaných připostucharjow, kiž běchu při miłym wječornym wjedrje přeprašenje do cyrkwy scěhowali.

Werner Měškank

Handrij Zejler w Słonej Boršći počesceny

15. junija, na sobočo serbskeho cyrkwinškeho dnja w Budyšinje, swjećachu wobydlerjo Słoneje Boršće 660. róčnicu přenjeho naspomnjenja swojeje wsy. Při tym na wšelake wašnje tež jeje serbsku zašćosć wopominachu. W swjedženskim čahu, kiž ze wsy na swjedženišćo na wyšinu Tchór čehnješe, jěchaštaj križerzej na pyšnymaj konjomaj sobu. We wustajeńcy pokazachu mjez druhim tež na drohotny Wulkowjelkowski pohrjebny rub z 19. lětstotka, kiž bě swojeho serbskeho napisa dla w nacistiskim času pohóršć zbudžił a so zničił. W kulturnym programje wustupi Smjerdžečanska rejwanska skupina a zahudźi Budyšan Tomasz Nawka na dudach.

Na najstawnišeho syna wsy, Handrija Zejlerja, dopominachu dotal w Słonej Boršći pomjatna tafla na jeho ródny domje z lěta 1954, pomnik na nawsy z lěta 1980 a pomjenowanje dróhi z lěta 1999. Składnostnje wjesneho jubileja da nětk město Budyšin při tafli z nadróžnym pomjenowanjom přidatnu tafličku připrawić, na kotrejž w němskej a serbskej rěči steji: „Handrij Zejler 1804–1872 / In Salzenforst geborener sorbischer Dichter / 1847 Mitbegründer der sorbischen wissenschaftlichen / Gesellschaft Maćica Serbska / Serbski basnik, narodženy w Słonej Boršći / 1847 sobu-

W přitomnosći wjesnjow a jich hosći wotkryštaj Budyski měščanosta dr. Robert Böhmer (nalěwo) a wjesny předstejićer Manfred Chěžnik nowu informacisku tafličku při „Handrija Zejlerjowej dróze“ w Słonej Boršći.

Foto: Carmen Schumann

załožer wědomostneho / towarstwa Maćicy Serbskeje“. Škoda wšak, zo so njenaspomni, zo bě Zejler duchowny, kaž to na podobnej tafličce za Alojsa Andrickeho w Budyšinje steji, a zo ma wjetši wuznam hač być sobuzaložer MS. Budyski financny měščanosta dr. Robert Böhmer a předsyda Maćicy Serbskeje Jurij Łuščanski w narěčomaj zaslužby počesceného hódnoćeštaj.

Trudla Malinkowa

Paramenty w štyrjoch barbach wušiwane

Běle, zelene, čerwjene a fijałkowe ruby za čitanski pult je dało Spěchowanske towarstwo za serbsku rěč w cyrkwi z.t. lěta w Choćebuzu wušiwać, zo bychu so wotnětk wužiwal na delnjoserbskich kemšach. Na zachowaných fotach je druhdy widžeć, zo mějachu w 19. lětstotku w serbskich wosadach wokoło města Choćebuz a tež serbske wušiwane paramenty. Nětkole widžiš hižo přez generacije jenož jednorěčne němske ruby. To chce towarstwo, ko-

trež je lěta dnja 14. apryla woswjećilo swoje 25lětne wobstaće, poněčim zaso změníć. Serbske słowo ma być w cyrkwi EKBO bóle prezentne. Za to so wušiwane serbske abo serbsko-němske bibliske hrónčka na paramentach derje hodža.

Tež zaramikowane wobrazy z delnjoserbskim Wótčenašom je spěchowanske towarstwo hižo wospjet sprěčenym wosadam darilo z próstwom, je na hódny mještne w cyrkwi powěšnyć. **Werner Měškank**

Nowe zelene, fijałkowe a čerwjene (wotlěwa) pultowe ruby za wužiwanje na delnjoserbskich kemšach

Foto: Werner Měškank

Wobnowjenje wěže Bukečanskeje cyrkwje zakončene

Lětsa krótko do jutrow zakončichu so lěto trajace twarske džěta na cyrkwinej wěži w Bukecach. W twarskej naprawje bě planowane, nošnu drjewjanu konstrukciju zwuporjedić, dodžeržane pokryće z koporoweho blacha a blyškoškitnu naprawu ponowić kaž tež fasadu wěže zwuporjedić a znowa wobarbić.

Předwidžane bě, planowane džěta lońšu nazymu zakončić. Tola po tym zo bě 53 metrow wysoka wěža zaroštowana, wjeršk z kulu, wjedrowej chorhoju a hwězdu za znawopozłočenje wotewzaty a dodžeržany koporowcy blach ze spódnimi deskami na wěžinej hawbje zwottorhany, jewjachu so kónc junija 2018 wobšěrne škody na drjewjanych kózlach wěže. Wosebje wobšěrne a komplikowane běchu škody na nošnej drjewjanej konstrukciji wěžineho skapa (Turmtraufe). W tutej bě so hrib wupřestrěť, dokelž bu drzewo kónc 1970tych lět zabetonowane. Hrožeše strach, zo móht so wjeršk w běhu wuměnjenja drjewja zwjesć. Trěbny bě tuž pragmatiski namjet za zwuporjedenje a stabilizowanje drjewjaneje konstrukcije, sahaceje hač do zwónicy (Glockenstube), kaž tež za technologiske přesadjenje, wšako mějachu so džěta we wysokosći 30 metrow na jara małej płoninje přewjesć.

Loni spočatk awgusta móžeše so wosada přez znawopozłočany wjeršk wjeselić. Po tym so džěta přetorhnychu a zapřija so přidatny, na wěže specializowany statikar. Česliska firma Siegert z Ochranowa móžeše hakle kónc septembra z trěbnymi džěta mi pokročować. Jej słuša wosebity džak za swědomite, spuščomne a njebojazne džělo při wuměnjenju nošnych hrjadow.

Wobnowjenje koporoweho pokryća přez znatu firmu Winter ze Šerachowa běše krótko do hód zakončene. Paralelnje dyrbjachu so elektriske připrawy třoch poskičerjow mobilneho telefonowanja po dorěčenju z pomnikoškitom wobnowić. K wulkemu wjeselu wosady zwonjachu loni k hodam zaso zwony z wěže.

Zymy dla zakončić so wotroštowanje wěže hakle w měrcu 2019. Po tym zwuporjedićichu so hišće škody na pokryću třěchi z třěšnych cyhelow.

Cylkownje přetwari so něhdže 400 000 eurow, financowane wot wosady, Leaderspěchowanja a pomnikoškita. Wšitke twarske džěta wuwjedžechu spuščomnje a w dobrej kwalice wjesne předewzaća a firmy z blišeje wokoliny. Wosebite wužadnje za twarske firmy kaž tež za mnje jako za twar zamołwitu planowarku běše džělo, wotwisne wot wjedra a wichora, na jara małej płoninje a we wysokosći hač do někak 50 metrow z trěbnym transportom twarskich maćiznow koordinować kaž tež stajny škit hawby před kóždžykuli wjedrom za čas twara zawěsćić.

Wosebity džak słušeše za twar zamołwitej planowarce Terezi Bejmakowej (srjedža)

Foće: Johannes Mättig

Sym džakowna, zo so wobnowjenje wěže bjez škodow a njezboža zakončić. Zapłać Bóh tež wosadze, fararjej Haenchenej a wšitkim na twarje wobdželenym za dobre zhromadne džělo.

Z džaknymi kemšemi, wosadnym swjedženjom a fotowej wustajeńcu so twarske džěta 23. junija 2019 zakončichu.

Tereza Bejmakowa

Džakne kemše

K zakončenju wobnowjenja cyrkwineje wěže swjećeše Bukečanska wosada na 2. nje-

dželi po Swjatej Trojicy džaknu Božu słužbu. Ale komu ma so džakować? Předewšim Bohu Knjezej, kiž je swoju žohnowacu ruku nad twarnišćom dźeržał, zo nchtó njeby zranjenja počerpił a zo bychu so wšě problemy rozrisali. Zdruha na wobnowjenju wobdželenym předewzaćam a jich džělaćerjam. A střěca wšěm wosobinam, kiž běchu administratiwnje na poradženju cyłka wobdželeni.

Po předowanju prošese wosadny farar Thomas Haenchen mějćelcow předewzaćow do wołarnišća, zo by jim wosobinsce z přepodaćom kwětkow džak wuprajil. K wjeselu přitomnych serbskich wosadnych čitaše so na spočatku ewangelij tež serbsce a kěrłušej po předowanju spěwašćej so po štučkach wotměnjejo němsce a serbsce.

Modlitwa na kóncu Božej słužby započča so z džakom, zo móža zwony z wěže wosadnych nětk zaso k Božej słužbje wołać. Jednotliwe próstwy počahowachu so na hrona, kiž na zwonach steja. Na napis „Zbóžni su, kiž su k jehnjećowej wječeri powołani“ sčěhowaše serbska próstwa: „Wšehomócný Knježe, smilny Wótče: Ze wšitkich ludow sy sej wuzwolil swoju cyrkej, lud, kiž so Tebi dowěrja. Tež naš serbski lud je Twoje słowo słyšať. Džakujemy so Tebi, zo sy nam přeco zaso pastyrjow a wučerjow powołať, kiž su twoje poselstwo wozjewili. Daj nam tež dale swoje słowo w serbskej rěči.“

Božej słužbje přizamkny so zetkanje wosady we „Wjesnej hospodze“, hdžež běchu w běhu popołdnja mjez druhim informacije wo wotběhu twarskich naprawow na wěži słyšeć.

Arnd Zoba

Džakne kemše w Bukečanskej cyrkwi k zakončenju wobnowjenja cyrkwineje wěže

Pjehowa knihownja a Jakubec stwa

Na serbskich slědach po Budyskej Michalskej wosadze (7)

W léce 1619 založi město Budyšin Michalsku wosadu za ewangelskich Serbow wokolnych wsow. Hač do léta 1836 bě cyrkwinske žiwjenje w njej ryzy serbske, z teho časa je dwurěčne. Składnostnje létušeho 400lětneho wosadneho jubileja chcemy so rozhladować za serbskimi slědami w Michalskej cyrkwi a wosadze.

Pjehowa knihownja

Jan Pjeh, rodzeny 1707 jako syn překupca we Wjelečinje, bě wot 1731 hač do swojeje zažnje smjerće 1741 diakon při Michalskej cyrkwi. Přez mjezy wosady bě mjez pobožnymi Serbami znaty jako zbudženy předar. W běhu mało lět wuda rjad serbskich nabožnych spisow, zdžela swójske předowanja, zdžela přetožki z němčiny. W léce 1736 wobstara nowy nakład serbskeho Noweho zakonja. Zdobom bě plódný kěrlušer a dželaše sobu na nowym wudaću serbskich spěwarskich. W swojim 8. apryla 1740 napisanym testamencie zarjadowa při Michalskej cyrkwi z 300 tolerjemi cyrkwinski a šulski legat, z kotrehož danje mějachu so každe léto nowe knihi nakupować. Z tym založi po nim pomjenowanu Pjehowu knihownju při Michalskej cyrkwi.

Wo knihownju měješe so stajnje diakon starać, potajkim druhu farar Michalskeje wosady. Zaměstnjena bě wona spočatnje w sakristiji cyrkwe, pozdžišo w diakonaće, kiž bu 1802 při Serbskim kěrchowje nartwarjenu. Wo wuwicu knihownje w běhu lět su dotal jenož spore powěsće znate:

Kaž Karl Albert Heßler w swojej zesta-
wje wo miłych založbach města Budyšina naspomni, chowaše so knihownja w léce 1849 w sakristiji a wopriješe 224 čisłow.

Časopis Misionski Posoł zdželi w léce 1897 w přinošku wo Janu Pjechu, zo jeho knihownja hišće wobsteji a zo namakaja so w njej „wšelake knihi, kotrež hewak scyta wjacý dóstać njesu“.

Michalski farar Pawoł Rjeda pisaše w 1905 wušlej „Neue Sächsische Kirchengalerie“, zo je knihownja na diakonaće zaměstnjena, so wot diakona hlada a z 220 zwjazkow zwjetša pobožneho wobsaha wobsteji. K temu farar doda: „erst seit 20 Jahren sind einige wertvolle theologische Werke von den für die Bibliothek jährlich zu verwendenden 3 Mark angeschafft worden.“

Nalěto 1945 sta so Pjehowa knihownja z woporom wojowanjow wo Budyšin. Kaž Michalski farar Rudolf Lange w swojej chronice rozprawja, Němcy tehdy wšitke domy na Serbskim kěrchowje zapalichu, zo bychu sowjetskemu wójsku zdobyće Budyskeho hrodu počezowali: „Darum wur-

Historiski wobraz Jakubec stwy w Budyskim měščanskim muzeju

Repro: archiv PB

den die sechs Häuser in Brand gelegt; das Diakonat zweimal vergebens angezündet, weil es unter höherem Schutz stand. Schließlich wurde im Hausflur vor der wertvollen alten Pech'schen Pfarrbibliothek ein Benzinfass entzündet, dessen Stichflamme himmelhoch schlug.“ W tutech plómjenjach spalichu so drohotne spisy 200 lět stareje Pjehoweje knihownje.

Jakubec stwa

Ernst Bohuwěr Jakub (1800–1854) bě farar Michalskeje wosady a w swojim času wodzaca wosobina ewangelskich Serbow w Sakskej. Měješe němsku mandželsku Augustu rodź. Fischerec (1807–1897) z Běłeho Jelenja w Drježdžanach, kotraž z přichilnosće k swojemu mužej dosć derje serbsce nawukny. Mandželskaj kublaštaj swoje pječ džěci w nabožnym a narodnym duchu. Starši syn Jurij (1839–1913) bě doholětny farar w Njeswaćidle a młódsi syn Jan (1849–1913) gymnazialny profesor a kublar princow w Drježdžanach. Z třoch sotrow so staršej wudaštej: Lydija (1830–1895) na seminarskeho direktora a fararja Jurja Arnošta Wanaka a Hedwiga (1832–1908) na gymnazialneho profesora a słownikarja Křescana Bohuwěra Pfula. Najmłódsza sotra Emka (1835–1909) wosta njewudata a wjedžeše swojemu bratřej-fararjej w Njeswaćidle domjacnosć. Wšitcy swójbni zasadžowachu so ze swojimi duchownymi darami, swojim džětom a zamóženjom za serbske naležnosće.

Dokelž wostachu wšě pječ Jakubec džěci bjez potomnistwa, přepodaštaj naposledk bratraj hódnostny džěl swójbneho wobsydstwa Budyskemu měščanskemu

muzej. Hižo při nowotwarje muzeja w lětach wot 1910 do 1912 so wosebiće dvě rumnosći jako Jakubec stwě připrawištej, při čimž Jakubec bratraj hišće džěl wudawkow za wuhotowanje płačeštaj. Z wotwrjenjom domu 1912 přepodaštej so zjawnosći tež Jakubec stwě, kotrež so po přeću bratrow-darićelow „Zimmer der Familie Pastor Jacob I. und II.“ mjenowaštej.

Přez Druhu swětowu wójsnu so džěl eksponatow zhubi, tak zo bě w lětdzesatkach po tym jenož hišće jedna Jakubec stwa widžeć. Po wobnowjenju muzeja w léce 2009 pak tuta hižo wobstatk trajneje wustajeńcy njeje.

We wosebitej wustajeńcy „Dom poľny pokładow a stawiznow“, kotraž so skladnostnje 100lětneho wobstaća muzejoweho domu w léce 2012 wuhotowaše, pokazachu so tež drohoćinki ze zawostajenstwa Jakubec farskeje swójbje. Tak móžachu wopytowanje wobdźiwać meble bydlenskeje stwy z časa biedermeiera 1830. We witrinje běchu wukładžene někotre wot Jurja Jakuba wudate serbske knihi kaž tež mały keluch a tyzka za woblatka, kotrež farar při domjacych Božich wotkazanjach wužiwaše. Wobrazaj Budyskeje Michalskeje cyrkwe a napohlada Njeswaćidla pokazowaštej městnje skutkowanja Jakubec nana a syna. Scěnu debješe ze zlotym ramikom wobrubjena wušiwanka ze serbskim hronom „Ja wjem, so moj WUMOŽNIK žiwy je“, kotruž bě snadž jedna z Jakubec džowkow zhotowiła. Wšelake fotografije, mjez druhim žadnej portretaj Ernsta Bohuwěra Jakuba a jeho mandželskeje, přehladku wudospołnichu.

Trudla Malinkowa

Domizna w cuzbje

Začišće z njedawneho wopyta w texaskim Serbinje

Džewjećtysac kilometrow wot serbskeje domizny zdalene dožiwich lětsa w februaru w texaskim Serbinje nimoměrze hłuboke začuće domizny. Po 15lětnym sčerpny m čakanju je so mi 23. februara 2019 dołha, čicha nadžija spjelniła. Hromadže z džowku Katharinu, kotraž je hižo dlěje hač 15 lět blisko Dallasa žiwa, a z jeje swójbu podach so na wjac hač 500 kilometrow dołhu jězbu z Dallasa do směra Austina, zo bychmy kónčinu zeznali, w kotrejž běchu po léče 1854 stotki serbskich wupućowarjow swoje nowe žiwjenje započeli. Za mnje bě jězba wulki dyrdomdej, na kotryž so wćipna podach.

Po hodžiny trajacej jězbje přez njesměrnu dalokosc texaskeje prerije, přeco so rozhladuju za móžnymi slědami serbskich wupućowarjow, docpěchmy imaginarne městno, wo kotrymž nawi twjerdžeše, zo smy naš cil Serbin docpěli. Hižo wot dróhi, kotraž k někotrym twarjenjam wjedže, mějach začišć, zo je to kaž doma. A jako nado bo cyrkwinu wěžu wuhladachmy, čuachmy so lubje witani, kaž bychmy so do domizny nawróćili. To je doma: Pomhaj Bóh a witajće!

Wšitke předstawy, wočakanja a sony so přetrjehichu. Hłuboka zwjazanosć z ludźimi, kotřiž běchu tu něhdy živi byli, mje napjelni, jako zastupich do kładžiteho drjewjaneho domu, kiž běchu wupućowarjo jako faru za fararja Jana Kiliana nawtarili. Džěći, młodži a stari sprócnijwe a zaměrnje džěłachu, jako so před 165 lětami rozsudžichu, tutón nowy, wot łužicy zdaleny kraj wobsydlić a sej tu přichod za swoje swójby a swoju wěru twarić.

Rozsudženosc prjedownikow, kiž začuwaš hišće džensa mjez jich potomnikami wokoło Serbina, wuchadža mjez druhim ze spěwa „The Serbin Welcome“ na nam znatu melodiju „Wjesele džensa“. Zhromadnje smy spěwali:

„Witajće do Texasa, do našeho Serbinskeho kraja. Naša serbska wotnožka wupřestrěwa witaću ruku. Cyrkej a muzej, čescimy sej swoju zańdženosc. Z wěru a do wěru twarimy trajnu nadžiju. Witajće do Serbina, hdžež so nadžije a sony wobjima. Zhromadnje serbsce, z radoscú, mocu a džakom. Tu je wjele předewzaćow namakało witaće městno, tu započ znowa. Nadžija je była naše znamjo; lubosc wobswětla džeń. Tu so zhromadnje modlimy: Wjedz nas wšě naše dny.“

To njeje jenož spěw džensnišich Serbinčanow, ale to je wuznaće k Bohu, k wěry, k něhdyšej a džensnišej domiznje, serbskej domiznje w cuzbje.

Při zhromadnym spěwanju w jendželскеj a serbskej řeči z Weldonom Mersiovskim začuwachmy a wědzachmy: Tu je

Annemarie Simonowa z Trupina (srjedža) ze swójbu swojeje džowki a z hosćićelimi z Texasa před zachodom do něhdyšeje fary Jana Kiliana w Serbinje

Foto: priwatne

Bóh mjez nami, přesahowacy generacije a hranicy. W čescownosci před wulkotnymi wukonami našich prjedownikow začuwachmy hłuboku lubosc tamnišich ludźi, jako sej cyrkej wobhladachmy, při rowach zemřetých stejachmy a w muzeju njeličomne drohoćinki wobdžiwachmy. Tute namrěstwo w Serbinje swěru hladaja a tež w maćernym kraju wupućowarjow smy za nje zamolwici.

Tež w mojej džowce Katharinje a jeje ameriskim mandželskim Michaelom zawostajichu serbsko-texaske stawizny hłuboki začišć.

Džensa slědža mnozy potomnicy Serbow za swojimi prjedownikami. Su hordži na swoje serbske korjenje a zrozumja so cyle samozrozumliwje jako Serbja. Pod nawodom Weldon Mersiovskeho, kotrehož předchadnicy běchu wokoło 1880 z Bukey do Texasa wupućowali, bě so na dnju našeho wopyta džesać ludźi zešlo, zo by w dokumentach za swojej historiskej identitu slědžilo. Snadž zeznaja někotři z nich pozdžišo raz svojich přiwuznych we łužicy. Běchu to młodši ludžo, kiž so wćipni za svojim zwotkel a dokal prašeja. Bóle nazhonići kaž Weldon Mersiovsky, kiž bě hižo wospjet na wopyće we łužicy a kiž bě so loni samo na serbskim řečnym kursu w Budyšinje wobdžělił, swoje nazhonjenja rady dale dawaja, dokelž su sej wěsći, „zo symjo, kiž so wusyje, jedneho dnja bohate plody njese“.

„Serb być, to je jónkrótne a fascinowace. Ja sym Serb a to tak rady, zo so husto Weldon Radyserb Mersiovsky mjenuju. Nětko, hdyž sym starši, je mi wědomo, zo

je wazne, wšo do runowahi přinjesć: Boha, swójbu, džělo, zajim za to serbske.“ Haj, wón tež mi z wutroby řeči.

Zeznali smy w Serbinje tež mandželskeju Sandru a Raymonda Matthijetec, kotraž běštaj před něšto lětami swój zloty kwas we Wukrančicach swjećiloj. Džakownje dopominataj so na kemše ze sup. Janom Malinkom we Wukrančanskej cyrkwi. Za njeju njeje domizna jenož Serbin. Tež přiwuzni a přeceljo we łužicy słušeja k temu. Lět k lětušim jutram do łužicy bě hižo knihowany a předwjeselo na čas w zdalenej domiznje wulke.

W rumnosćach muzeja nam městopředsyda Towarstwa Texas Wendish Heritage Society, Richard Gruetzner, ze zahoritoscú wustajene eksponaty rozložil: meble, graty, drasty, knihi, šulske a druge wěcy z wobsydstwa wupućowarjow. Tež dalšej kładžitej domaj při muzejju sej wobhladachmy. Njepředstajomne, što su ludžo wšo zdokojeli swojeje wěry a swojeho žiwjenja dla.

Čescownosc słuša zmužitým Serbam, kiž běchu so w druhej połojcy 19. lětstotka do njeznateho kraja podali. Zdawna wšitcy wupućowarjo swój žedziwje wočakowany cil njedocpěchu. Či, kiž dóndžechu, su hłuboke a trajne slědy zawostajili: slědy lutherskeje wěry, slědy serbskeje řeče a kultury, slědy kruteje wole a wulkeje nadžije. Tak wulke, tak krute, tak poľne začišća, zo mje rjane začuće wutrobiteje zwjazanosće, da-li Bóh, zaso raz do Serbina powjedže.

Annemarie Simonowa
z němčiny T.M.

Powěšće

Spodźiwny serbski prawopis w Nowej Wsy nad Sprjewju Repro: Trudla Malinkowa

Malešecy. Na Bože spěće, 30. meje, zhromadźichu so wěriwi z wosadow wuchodnje Budyšina na dwurěčne kemše. Dokelž njebě lětsa w Malešecach wjesny swjedžen, běchu kemše w cyrkwi, štož dowjedze k snadnišemu wobdźelenju. Předowaše superintendent Malink wo přitomnosći Chrystusa tež po jeho nawróće do njebjes w jeho słowje, kotraž ma so do našich wutrobow dóstać. Kemše wobrubichu dujerjo z wokolnych wosadow.

Lěsk. Slepjanscy serbscy skawća podachu so 29. a 30. meje na dyrdomdejske pućowanje do Braniborskeje. Džesać džěći wot 6 do 10 lět pućowaše z nachribjetnikami přez Syjkowsku holu do Lěska, hdžež při tamnišim jamowym haće we wulkim stanje přenocowachu. Na druhe ranje so pěši do Slepoho nawróćichu. Slepjanscy serbscy skawća su džěl Slepjanskeje wosady.

Trjebjin. Njedźelu Exaudi, 2. junija, woswjećichu na Trjebjinskim Šusterec dworje dwurěčne kemše z něhdže 80 kemšerjemi. Rowniske glosy a dujerjo Slepjanskeje wosady kemše wobrubichu. Předsydku Trjebinskeje Domowinskeje skupiny Angelika Balccyna, Trjebjinsko-Mihoraski wjesnjanosta Waldemar Locke a predikant Manfred Hermaš přednjesechu serbske a němske čitanja a modlitwy. Wosadna fararka Jadwiga Malinkowa předowaše wo trošće, kiž Swjaty Duch nam dari.

Slepo. Swjatkownu njedźelu, 9. junija, swjećichu w Slepjanskej cyrkwi dwurěčne kemše z něhdže sto kemšerjemi. Wokalny ansambl Kó-

lesko kemše z kěrlušemi w Slepjanskej narěči wobrubu. Lektor Werner Hanuš čitaše teksty a modlitwy w serbskej a němskej rěči. Dwurěčne předowanje kaž tež Bože wotkazanje měješe wosadna fararka Jadwiga Malinkowa.

Budyšin. Ludowe nakładnistwo Domowina přewjedze 12. junija dalekublanje za svojich Budyskich sobudźelaćerjow. We wobtuku ekskursije wopytachu Michałsku cyrkej, Hrodziško a Mikławšk. Před Michałskej cyrkwu witaše Serbski superintendent přistajenych, zo by jim serbski pomnik z lěta 1983 před cyrkwu a serbsku taflu z lěta 1802 na farje předstajil. W cyrkwi rysowaše stawizny cyrkwe a jeje serbskeje wosady, wobstejaceje z lěta 1619 do džensnišeho.

Sprjeycy. Ze swjedženskim tydženjom woswjećichu tudyši wobydlerjo srjedz junija 600lětny jubilej přnjeho naspomnjenja swojeje wsy. W swjedženskim čahu z něhdže 200 sobuskutkowacymi a na wotewrjenych statkach pokazachu tež na swoje serbske tradicije. We wosadnym domje předstajichu serbske natožki, mjez druhim debjenje jutrownych jejkow. Nowoměšćanski serbski kwasny čah wobdžěli so na swjedženju w svojich rjanych serbskich drastach.

Praha. Štwórtk, 20. junija, předstajil dr. Lubina Malinkowa w Serbskim seminarje w Praze swoju nowu knihu wo počahach mjez čěskimi eksulantami a Serbami, kiž bě lětsa w Małym rjědže Serbskeho instituta wušla. Wosebje zajimowaše připoslucharjow skutkowanje fararja Georga Petermanna, kiž bě so 1710 w Pukancu w džensnišej Słowakskej narodil. Petermann bě so w Berlinje a Drježdžanach za čěskich eksulantow zasadil, w Klukšu a Wětošowje pak na dobro Serbow skutkował. Tak prócowaše so wo polěpšenje kubtanja a čišć serbskich resp. čěskich knihow. W diskusiji zwurazni so přeće, knihu dr. Malinkoweje do čěšćiny přeložić.

Zbožopřeća

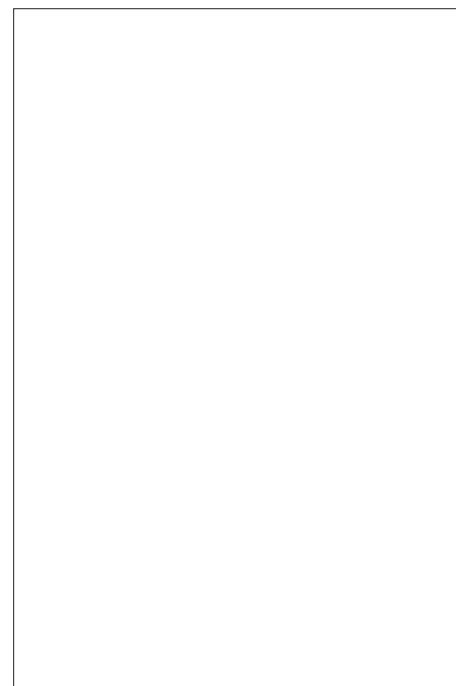
Dnja 3. julija woswjeći knjeni **Annemarie Albertowa** w Budyšine swoje 80. narodny, dnja 11. julija knjez **Arnd Zoba** w Bukecach swoje 75. narodny a dnja 25. julija knjez **Měrcin Pannach** we Łomsku swoje 90. narodny. Gratulujemy jubilarom wutrobnje a přeje-my jim bohate Bože žohnowanje.

Dary

W meji je so darilo za Pomhaj Bóh 12 eurow. Bóh žohnuj dar a darcěla/ku.

Spominamy

Před 175 lětami, 10. julija 1844, narodil so farar **dr. Korla Awgust Kalich** jako syn žiwnošćerja we Łutyjecach pola Hodžija. Po wopyće

Budyskeho gymnazija studowaše teologiju w Lipsku. 1871 sta so z fararjom w Hornim Wu-
jězdze, zwotkelž so 1881 do Michałskej wosa-
dy w Budyšinje přesydlil. Tu postara so 1885 wo
přetwar fary a 1892 wo přezyčne wobnowjenje
a nowowuhotowanje Michałskej cyrkwe.
W serbskim žiwjenju zastawaše wjacore na-
wodne zastojnstwa. Bě městopředsyda a před-
syda Mačicy Serbskeje, přislušeše předsydstwu
Serbskeho misionskeho towarstwa a nawjedo-
waše Serbske kandidatske towarstwo kaž tež
Towarstwo pomocy studowacych Serbow. Wón
promowowaše wo zapriječcu Božeho Syna a je
awtor wjacorych serbskich a němskich spisow.
1895 powolachu jeho za superintendenta do
Oschatza, hdžež po dołhej chorosći 12. septem-
bra 1900 zemřě. Z wulkej česću jeho njedźelu
na to w Oschatzu na posledni wotpočink pře-
wodžachu. T.M.

Přeprašujemy

- 07.07. 3. njedźela po Swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Bu-
dyšinje w Michałskej cyrkwi
(sup. Malink)
10.00 šulska namša w Chóšebuzu
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu
(farar Rummel)
- 14.07. 4. njedźela po Swjatej Trojicy**
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu
(sup. Malink)
- 21.07. 5. njedźela po Swjatej Trojicy**
08.30 kemše w Poršicach (sup. Malink)
- 28.07. 6. njedźela po Swjatej Trojicy**
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu
(fararka Malinkowa)
- 04.08. 7. njedźela po Swjatej Trojicy**
10.00 kemše w Budyšinje w Michałskej
cyrkwi (sup. Malink)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBöh@gmx.de)
Čišć: Lessingowa čišćernja, Kamjenc

Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza mjesačne. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dostawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot zapósłancow Zwjazkowneho sejma Němskeje, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma. Lětny abonement plaći 8 eurow.